

Όταν η ιστορία συναντά τη λογοτεχνία

Πρωταγωνιστές της άλωσης της Πόλης από τον Κωνσταντίνο Γουσίδη

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

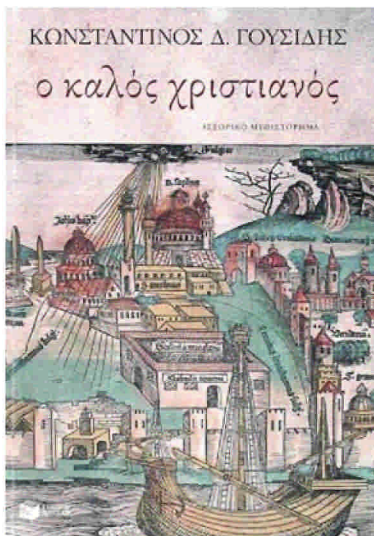
Η άλωση της Κωνσταντινούπολης παρουσιάζεται με τρόπο πρωτοποριακό στο βιβλίο του Κωνσταντίου Δ. Γουσίδη "Ο καλός χριστιανός", εκδόσεις Πατάκη. Ο συγγραφέας με γλώσσα απλή και κατανοητή, περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια περιστατικά που κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Εικόνες έντασης που διαδέχονται η μία την άλλη και περιγραφές που κόβουν την ανάσα αποτελούν ίσως τα βασικότερα χαρακτηριστικά του ιστορικού μυθιστορηματός. Αυτά, σε συνδυασμό με το άκρως ενδιαφέρον περιεχόμενο φιλοτεχνούν ένα θεάρεστο αποτέλεσμα.

Με κεντρικούς πρωταγωνιστές, πρόσωπα που στιγμάτισαν την παγκόσμια ιστορία, όπως ο Κωνσταντίνος Παλαολόγος και ο Γεννάδιος Σχολάριος παρουσιάζεται άψογα όλο το παρασκήνιο, που προηγήθηκε του αγώνα της άλωσης της Πόλης αλλά και ότι ακολούθησε αυτής. Χωρίς να καταγράφονται αυστηρά οι διάφορες χρονολογίες κατά τις οποίες λαμβάνουν χώρα τα γεγονότα που περιγράφονται, ο συγγραφέας καταφέρνει να εντάξει ολοκληρωτικά τον αναγνώστη στον τόπο και στο χρόνο των εξελίξεων, κάνοντας τον ναιώσει κομμάτι της εικόνας που διαδραματίζεται μπροστά του.

Η περιγραφή ξεκινά από την σύνοδο της Φερράρας - Φλωρεντίας που στόχο είχε την ένωση των δύο Εκκλησιών. Η αλήθεια είναι ότι αυτή επιτεύχθηκε, ωστόσο όχι ιδιαίτερα αποτελεσματικά, αφού χρόνια αργότερα θα ανέκαπτε το ίδιο ζήτημα προκαλώντας αυτή τη φορά εντονότερες αντιδράσεις και προμηνύοντας καταστάσεις που τελικά απέβησαν μοιραίες. Ακανθώδες ζήτημα της Συνόδου αποτέλεσε το επονομαζόμενο *filioque* που είχε να κάνει με την εκπόρευση του Αγίου Πνεύματος. "Δεν εξηγείται αλλιώς το γεγονός ότι μια ομάδα καθολικών κληρικών διαπίστωσε μια μέρα ότι η ελληνική λέξη ουσία περιέχει, όταν αναφέρεται στον Πατέρα, τον Υίο και το Άγιο Πνεύμα, έννοιες και νοήματα που δεν απαντούνται στη λατινική λέξη *substantia*".

Κεντρική φιγούρα του ιστορικού μυθιστορηματός αποτελεί η μορφή του Νικολάου Δούκα. Γόνος μεγάλης βυζαντινής οικογένειας μεγαλώνει στη Βενετία. Με το πέρασμα του χρόνου βρίσκεται να υπηρετεί τον Πάπα Νικόλαο Β' για χάρη του οποίου αργότερα, θα βρεθεί στη Βασιλεύουσα για να δολοφονήσει, κατ' εντολή του, τον Γεννάδιο Σχολάριο. Ωστόσο, αυτό δεν είναι παρά μια οργανωμένη πλεκτάνη και ο ίδιος ένας άνθρωπος πολυμήχανος που μπορεί να εμπαίζει και να γελά οποιοδήποτε με ένα και μοναδικό απώτερο στόχο τη σωτηρία της Πόλης. Έτσι, αφηχθείς στην Πόλη, ο Νικόλαος Δούκας θα παρέχει ασπλόχερα τις υπηρεσίες του στον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο. Προσωπικότητα ανιχνυστική, ο Νικόλαος Δούκας ήξερε να προσαρμόζεται στα δεδομένα, να εκμεταλλεύεται καταστάσεις και να λαμβάνει ορθές αποφάσεις σε κρίσιμες στιγμές. Υπήρξε ωστόσο μια σπηνή στην όψη της οποίας ακόμα και ο άνθρωπος αυτός άσπασε. Ήταν όταν αντίκρισε την τουρκική μοπομπάρδα ώρες πριν ξεκινήσει η μάχη για την κατεδάφιση του Θεοδοσιανού τείχους: "Δεν περίμενα κάτι τέτοιο, μονολογούσε απογοητευμένος".

Η πολιορκία ξεκίνησε σε μια περίοδο όπου το κλίμα στην Κωνσταντινούπολη δεν ήταν καλό. Η επανένωση των δύο Εκκλησιών είχε τελεστεί στην Αγία Σοφία μόλις λίγο καιρό νωρίτερα. "Ο μητροπολίτης κράτησε με χέρια τρεμάμενα το κείμενο της διακήρυξης και προσπάθησε να

το αναγνώσει, αλλά η φωνή του πνιγνάν συνεχώς, μερικές φορές μάλιστα ο ιεράρχης αναλύθηκε σε δάκρυα και δεν μπορούσε να συνεχίσει". Επιπλέον, οι Γενουάτες εχθρεύονταν τους Βενετούς, οι Βενετοί αντίστοιχα τους Γενουάτες και όλοι μαζί τους Ρωμαίους. Οι συνθήκες λοιπόν κάθε άλλο παρά ευνοϊκές θα μπορούσαν να θεωρηθούν.

Κάθε μέρα έπεφτε και ένα κομμάτι του τείχους. Όταν η πολιορκία βρισκόταν πια σε εξέλιξη για τα καλά ο Γεώργιος Φραντζής, φίλος και συμπολεμιστής του Αυτοκράτορα Κωνσταντίνου, πρότεινε στον τελευταίο να εγκαταλείψει την Πόλη για να σωθεί και να οργανώσει την άμυνα από μακριά. Εκείνος ωστόσο, απάντησε με ένα απλό και μονολοκτικό "όχι". Τις ημέρες που ακολούθησαν ο Αυτοκράτορας έδωσε την ψυχή του για την Πόλη που τόσο αγαπούσε. "Ο Κωνσταντίνος είχε να κοιμηθεί πάνω από τρεις μέρες. Βρισκόταν συνεχώς πάνω στις επάλξεις, στην κοιλάδα του Λύκου, όπου οι Οθωμανοί σφυροκοπούσαν τα τείχη με όλο και μεγαλύτερη ένταση, για να εμψυχώνει τους άντρες με την παρουσία του. Ήταν ο πρώτος που έβαζε χέρι όταν οι άντρες έπρεπε να επι-

σκευάσουν πρόχειρα τις πέτρες, δοκάρια και σακιά άμμου τις ζημιές σε κάθε νέο ρήγμα. Στο ενδιάμεσο, έσπευδε σε κάθε σημείο των τειχών, για να ανυψώσει το ηθικό όλων των μαχητών. Τα βράδια παρευρίσκονταν στις θείες λειπουργίες μαζί με τον απλό λαό και τις νύκτες που περνούσε με προσευχή. Τις τελευταίες μέρες έπρωγε ελάχιστα, μιας και τα τρόφιμα είχαν αρχίσει να σώνονται και ο ίδιος δεν ήθελε να τρέφεται καλύτερα από τους πιο φτωχούς υπηκόους του. Ήταν εξαντλημένος. Η κόπωση και η συγκίνηση επέφεραν τη λιποθυμία του". Αυτά ήταν τα χαρακτηριστικά του τελευταίου Βυζαντινού Αυτοκράτορα ο οποίος και ξεψύχησε στη μάχη. Όταν ο στρατός του είχε σχεδόν ολοκληρωτικά αποδυναπώσει και όταν το αποτέλεσμα δεν μπορούσε πλέον να ανατραπεί εκείνος αναφώνησε: "Η Πόλη έπεσε και εγώ ζω ακόμα; Δεν υπάρχει ένας χριστιανός να μου πάρει το κεφάλι". Τότε ένας από τους πιο πιστούς και ικανούς άντρες του Αυτοκράτορα, ο Δημήτριος Πολυμήρης, στράφηκε προς το μέρος του πρώτου και αφού συνεδηγοποίησε το ρόλο που του επεφύλασσε η μοίρα σήκωσε το σπαθί και πήρε το κεφάλι του Κωνσταντίνου. Πρόκειται για στιγμή συγκλονιστική την οποία οι Τούρκοι επιθυμούσαν όσο καμία άλλη. Ο θάνατος του Κωνσταντίνου σήμανε το τέλος. Λίγο αργότερα λεηλατήθηκε η Αγία Σοφία. Οι σκηνές που συνόδευσαν την ως άνω πράξη είναι λίγο πολύ γνωστές σε όλους. "Μερικοί από τους ηλικιωμένους και τους ανάπηρους, που δεν θα είχαν καμία αξία ως δούλοι, σφάχτηκαν επί τόπου από τους εισβολείς. Οι περισσότεροι από τους άλλους δέθηκαν μαζί για να οδηγηθούν και να πουληθούν στα σκλαβοπάζαρα. Πολλά από τα ωραιότερα κορίτσια και αγόρια βιάστηκαν μέσα στον Ιερό Ναό από τους Τούρκους, που κόντεψαν να αλληλοσκοτωθούν μεταξύ τους για το ποιος θα τους πρωτοπαρπάξει. Οι ιερείς παρέμειναν στο ιερό και εξακολουθούσαν να ψέλνουν ακάθεκτοι τη θεία λειπουργία, όπου τους έσφαξαν οι άγριοι και ανελέητοι εισβολείς". Υστατη θεωρείται η στιγμή που ένας μύμιος, στεκοκλιμένος σε έναν άμβωνα και ακολουθώντας την διαταγή του Μωάμεθ αναφώνησε: "Δεν υπάρχει Θεός άλλος από τον Αλλάχ και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης Του".

Με την Άλωση της Πόλης πάρα πολλοί από τους άντρες που την προσπίστηκαν βρέθηκαν να κείτονται νεκροί στο πεδίο της μάχης. Ο Δημήτριος Πολυμήρης γλίτωσε και αναζήτησε στο Άγιο Όρος την ηρεμία που του έλειπε. Εκεί επέλεξε να μονάσει στην Ιερά Μονή της Μεγίστης Λαύρας. Ο Ιωάννης Δούκας αφού κατάφερε να δηλητηριάσει τον πάπα Ιωάννη της Ρώμης έφυγε από τη ζωή δείχνοντας τον προικτό τρόπο με τον οποίο ένας άνθρωπος δύναται να υπερασπιστεί τις αρχές και τα πιστεύω του...